

De particuliere natuurbeheerder als luis in de pels

Particulier natuurbeheer... Is dat niet gewoon een grill, verzonnen door een ambtenaar vanachter zijn bureau? "Absoluut niet", zegt Henk Bleker, gedeputeerde van de provincie Groningen. "Het is goed onderbouwd beleid dat we keihard nodig hebben om de doelen die we ons als provincie gesteld hebben, te realiseren."

Bleker licht toe. "Allereerst de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Binnen de gebiedsdelen van de EHS zijn er verschillende grondeigenaren die absoluut niet van plan zijn hun gronden af te staan aan welke partij dan ook.

Een aantal ervan staat echter wel open voor de mogelijkheid de grond in eigendom te behouden, maar een nieuwe bestemming te geven: die van natuurontwikkeling.

(Foto Rien Linthout, Groningen)

In de tweede plaats biedt het een kans om iets anders te realiseren waar we ook al langere tijd mee worstelen: verbreding van, en daarmee nieuwe kansen voor het agrarisch bedrijf. Ten derde willen we draagvlak voor ontwikkelingen. En hoe kun je dat beter verwezenlijken dan door lokale partijen de kans te geven hun eigen bijdrage te leveren?"

Gaat het lukken?

"Ik denk het wel. We zien nu een mooi voorbeeld van een grondeigenaar die al tien, vijftien jaar duidelijk maakt dat hij zijn land nooit zal verkopen. Maar met deze constructie is hij wél bereid om 45 hectare te (her) bestemmen voor particulier natuurbeheer. En die 45 hectare vormen juist het sluitstuk in een gebied van 350 hectare dat onderdeel uitmaakt van de EHS. Dat is geweldig, want het betekent dat we de complete waterhuishouding van dat gebied kunnen afstemmen op de waarden die we willen realiseren."

Waarom zijn die mensen zo vasthoudend om die grond te behouden?

"Ik snap dat best. En daar hoef ik helemaal niet ver voor van huis te gaan. We hebben zelf ook gronden waarvan gezegd wordt dat die minder rendabel zijn voor agrarische doeleinden. Dat kan wel zijn, maar afstaan willen we ze niet. Als we nu de functie veranderen, het beheer zelf in handen nemen en zelf die natuurwaarden realiseren, zijn we er toch ook? En dan kunnen we er ook nog op blijven jagen. Dat is ook een punt: mijn zoon wil zijn jachtgebied niet kwijt.

(Foto Rien Linthout, Groningen)

Ook los van ons eigen verhaal: ik houd niet van monopolies. Als een overheid of organisatie altijd maar zeker weet: in dit gebied ben ik altijd degene aan wie de gronden toekomt, en ben ik degene die bepaalt wat hier op welke wijze ontwikkeld wordt... dan loop je het risico in te slapen, of arrogant te worden.

De natuur is er bij gebaat dat organisaties, zowel klein als groot, scherp zijn en blijven in hun visie en prestaties. Daar hebben de beheerende organisaties als het Groninger Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer zelf ook baat bij. Het is goed om er collega's bij te hebben die wat kleiner zijn, die het geheel kunnen versterken en soms ook de luis in de pels-functie kunnen vervullen."

Hoe vindt de toewijzing van kavels plaats? Kijkt u ook naar de motivatie van partijen die te kennen geven dat ze geïnteresseerd zijn in particulier natuurbeheer?

"U bedoelt of ze allemaal intrinsiek gemotiveerd zijn om een bijdrage te leveren aan natuurontwikkeling? Ik voel er eerlijk gezegd niet voor om alles maar op een schaalte te leggen, en te wegen...

Of het nou een agrariër is, of een gewone particulier, het gaat erom of iemand in staat is te doen wat nodig is om de prestatie te realiseren waar je als samenleving om vraagt. En of die dat nou doet vanuit een idealistisch oogmerk, of puur omdat er een vergoeding tegenover staat, maakt mij niet zoveel uit.

Anderzijds moet je niet vergeten dat particulier natuurbeheer niet helemaal nieuw is, maar dat we aan de vooravond staan van een soort 'revival'. Wat die grotere organisaties allemaal doen, is ooit begonnen als kleinschalig particulier initiatief, van mensen in de streek zelf.

Kijk naar het Lieftingsbroek dat ooit door een klein groepje mensen is bewaard als een bijzonder gebied en later geschonken aan Natuurmonumenten. Dat is ook elders in Nederland gebeurd: veel gebieden zijn door particulieren geschonken aan grotere organisaties. Enerzijds om een grotere, gezamenlijke vuist te kunnen maken voor natuurontwikkeling, anderzijds om het beheer professioneler te maken.

Maar door die schaalvergroting is het de laatste jaren wel uit balans geraakt. Met deze ontwikkeling kunnen we het evenwicht wat herstellen. En ik kan dat alleen maar toejuichen."

Welke kansen biedt het voor het boerenbedrijf?

"Je vergroot je flexibiliteit. Ik kan me goed voorstellen dat een boer bijvoorbeeld 40 hectare van zijn land gaat inrichten voor particulier natuurbeheer: een stukje natuurontwikkeling, maar ook wat extensieve beweiding met schapen of vleeskoeien... En het geld dat vrijkomt door de functieverandering van de grond (grondeigenaren krijgen 80 tot 85% vergoed van de waardevermindering van de grond door de functieverandering van landbouw in natuur, redactie) investeert hij elders weer. Zo bereik je nieuwe vormen van gemengd bedrijf, met een mooie mix van het 'traditionele' (bijvoorbeeld akkerbouw) en het 'nieuwe' (natuur).

Je krijgt wat meer smaken, ook in Westerwolde. Dat vind ik goed, ja. We willen in Nederland alles scheiden, letterlijk tot op de meter: aan de ene kant van de sloot zie je pure natuur, aan de andere kant pure landbouw. In andere landen als Duitsland of Engeland loopt het veel meer door elkaar heen en in elkaar over."

Loop je dan niet een ander risico: van versnippering?

"Dat is er nu ook. Wat we ons moeten afvragen – en dat heeft Staatsbosbeheer al eens naar voren gebracht – is bij wie bepaalde gronden

het best ondergebracht kunnen worden. Staatsbosbeheer heeft nu een aantal percelen in eigendom waarvan ze zich nu afvraagt of zij wel de aangewezen partij is om die gronden te beheren. Het zou beter zijn die te ruilen voor percelen die voor Staatsbosbeheer veel meer van belang zijn. Bijvoorbeeld omdat ze net dat stukje in een totaalgebied missen. Vooral in gebieden die vragen om een specialistisch of heel nauwgezet afgestemd beheer, kan zo'n ruil nuttig zijn. Maar ook om praktische redenen. Als je bijvoorbeeld een grondgebied hebt waarin meerdere stuwtjes liggen, maar het ene is van een particulier en het ander van Staatsbosbeheer, dan is het goed te kijken of het handig en mogelijk is die samen te voegen. Dan krijg je een soort kavelruil binnen de EHS."

Zoiets speelt toch ook op het Ellersinghuizerveld? Een belangrijk provinciaal doel is herstel van de voormalige pingoruïne. Natuurmonumenten heeft daar de eerste stappen toe gezet, maar de oorspronkelijke pingo liep ook over de aangrenzende percelen, die in precies dezelfde periode aangeboden zijn voor particulier beheer. Was het niet handiger en ook goedkoper geweest deze percelen in beheer te houden van één organisatie? Dan hadden de graafmachines in één keer door gekund en was het beheer ook in één hand gebleven.

Foto links: perceel tussen de pingo en de weg. Foto rechts: Perceel aan de overkant van de sloot. Beide percelen moeten op den duur bij het herstel van de pingoruïne worden betrokken.

"Dat kan zo zijn. Aan de andere kant: je moet ook een keer beginnen. Want er is altijd wel een argument om een nieuwe ontwikkeling tegen te houden. Als we particulier natuurbeheer een kans willen geven, moeten we nu even doorzetten. Je kunt vooraf altijd beren op de weg zien, maar de praktijk moet leren hoe het uitpakt.

En ik ben daar niet zo bang voor. We hebben veel positieve ervaringen met andere projecten. Dat typeert wellicht de cultuur in het gebied, maar het is ook de verdienste van partijen die goed werk hebben verricht om de voorwaarden voor samenwerking tot stand te brengen."

Nog een laatste vraag: wat vindt u van de ontwikkelingen in het Ellersinghuizerveld?

"Ik ben hier vlakbij geboren, het is mijn eigen streek, zo zie ik het. Het Ellersinghuizerveld ken ik goed, al van voor de ruilverkaveling. Nu zie ik er iets terugkomen dat lijkt op hoe ik het me herinner.

Dat gebeurt overigens ook met de Ruiten A. De hermeandering vind ik een heel goede ontwikkeling. Niet eens zozeer vanwege de natuurwaarden, maar wel omdat het landschap zo mooi wordt om naar te kijken."